

ומפרשינן: מעיקרא מאי טעמא לא גובים מנכסי יתומים קטנים?

אמר רב פפא: פריעת בעל חוב מצוה [שמצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו, ככתוב: "הין צדק", שיהא הן שלך צדק, ולא שלך צדק — רש"י כתובות פו.] ויתמי קטנים לאו בני מיעבד מצוה⁽²⁰⁾ נינהו.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר טעם אחר: אימר צררי אתפשיה [אולי התפיס האב — קודם מיתתו — צוררות מעות או כסף וזהב], ביד הבעל חוב למשכון, ואין על היתומים לשלם החוב.

ומפרשינן: מאי בינייהו, בין רב פפא שסובר שהטעם שאין נזקקים הוא משום מצוה, ובין רב הונא בריה דרב יהושע שסובר שהטעם שאין נזקקים זה מחשש צררי?

איכא בינייהו:

א. כשחייב [כשאבי היתומים] מודה קודם מיתתו, שעדיין הוא חייב את חובו, שלרב פפא אין נזקקים אפילו באופן זה. ולרב הונא בריה דרב יהושע — נזקקים.

ב. אי נמי: שמתוה [נידוהו] לאבי היתומים על שאינו משלם חובו, ולא התיר את נדויו ומית בשמתיה [ומת בעודו מנודה], שאין לחוש שהתפיס צררי לבעל חוב שלא בידיעת בית דין, שאם היה פורעו, היה עושה כן בבית דין כדי שיתירו את נדויו. ובאופן כזה לרב פפא אין נזקקים, אבל לרב הונא נזקקים, כיון שאין חשש שהתפיס צררי.

שלחו מתם [מארץ ישראל]:

א. המשנה והברייתא כאן, והמשנה בגיטין דלעיל, שמשמע שנזקקים לבעל חוב לפרוע מנכסי יתומים קטנים, הטעם בזה: שמדובר

קטנים, שאם כן, הרי יכלה הגמרא לתרץ שכל המשניות שכתוב שגובים מהיתומים מדובר במלוה בשטר, ובאמת רבי יוחנן עצמו אמר שאין גובים אלא לשטר שיש בו ריבית, משמע ששטר בלי ריבית לא גובים. וכתב רבינו יונה שזה מהסוגיות המתחלפות וחולקות ביניהן.

ובתוספות הרא"ש [כתובות פו א] תמה, כיון שההלכה היא שעבודא דאורייתא ואם כן, הגביה מיתומים היא מדין שעבוד שהנכסים שייכים למלוה ולא משום מצוה, ומה שייך הטעם יתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו מאחר שהגביה היא מדין שעבוד נכסים.

ותירץ הרא"ש, שסידר דין שעבוד נכסים הוא שהנכסים ערבים על האדם, וביתומים קטנים שהם לאו בני מצוה ואינם חייבים לשלם שוב אי אפשר לגבות גם מהנכסים וכדין ערב שכאשר

אין נזקקין לנכסי יתומים, ובאמת כך מפורש בפסקי תוספות, שההלכה היא שלא גובים מיתומים קטנים.

20. הראשונים בכבא בתרא [קעד א] כתבו כביאור דברי הגמרא שם שכל זה דוקא במלוה על פה שהגביה מהיורשים היא רק משום מצוה, וקטנים שאינם חייבים במצוות לא גובים מהם. אך מלוה בשטר שהגביה איננה משום מצוה אלא משום שעבוד נכסים בזה גובים מהיתומים כמו שגובים מהלקוחות, אף שגם ללקוחות אין מצוה לשלם את חובות המוכר ומכל מקום גובים מהם מכח שעבוד הנכסים והוא הדין ליתומים קטנים שיגבו מהם מלוה בשטר.

ובעליות דרבנו יונה שם הקשה מהסוגיא כאן שמוכח שגם בשטר לא גובים מיתומים